

Thisted byhistoriske Arkiv 1970 1971

C. Brunsgaard og Torsten Balle

FOR *personalhistorisk samlings* vedkommende er arbejdet med anskaffelse og registrering af materiale fortsat i det forløbne år. Der tages nu hensyn til de landsogne, der sammen med Thisted købstad udgør Thisted kommune, idet befolkningen der også har krav på at kunne få oplysninger fra arkivet. Arkivet har allerede et omfattende materiale fra disse sogne, fx. kirkebøger og folketællingslister. Fra sogne, der tidligere hørte til Vester Hanherred, nemlig Øsløs, Vesløs, Arup, Tømmerby og Lild, har vi ikke før haft materiale, men vi har nu fået kopier af folketællingslisterne 1787, 1801, 1834 og 1845.

For Thisted købstads vedkommende har vi fået kopi af folketællingen for 1880, der omfatter 10 halvbind, idet byen på den tid var begyndt at vokse stærkt.

Alle kopier er udført som xeroxkopier i naturlig størrelse, og de er derfor meget lette at benytte.

Topografisk samling har et righoldigt materiale af matrikler og hartkornslister fra landsognene, og fra Thisted by har vi materiale tilbage til 1761. Der er nu anskaffet skattemandtal for Thisted købstad for årene 1729, 1743 og 1744, der sammen med andre kilder kan danne grundlag for en fortsættelse tilbage i tiden af ejendommens ejerforhold og historie, der nu er kendt tilbage til 1761.

Den model af Thisted by 1761, der er omtalt i den foregående årbog, er nu anbragt i en montre, så den er tilgængelig for studium. Et udsnit af den er gengivet her.

Thisted 1761

Udsnit af model. (Fot. TB)

Øverst til venstre ser man kirken, der dengang var kalket gul. Sakristi og våbenhus var endnu ikke bygget til. Bag tårnet ses et hjørne af den lille skole, som blev kaldt kirkens skole, og som til 1739 havde været latinskole. Øst for kirken ses en stor gård med mange avlsbygninger, her boede amtsforvalter Laurits Fog. Nordfor denne gård ses ting- og arresthuset (rådhuset). Det lå omtrent midt på det nuværende Store Torv udfor Rådhusstræde. Nordenfor rådhuset boede (i nr. 14) byfogeden, kommerceråd Peter Lübecker, som var gift med en datter af den Kirsten Langgaard, der er kendt fra besættelseshistorien. Her ligger nu Sparekassen Thy. Ved østsiden af Store Torv ligger den store præstegård (nr. 37), hvis længer strakte sig

helt hen til Lille Torv. I Søndergade, der dengang strakte sig fra Store Torv sønderud af byen, boede (i nr. 148) fru kommandørinde Sophie Gerner, datter af Thomas Gravesen (se årbog 1954). Forhuset havde to etager og der var mange udhuse. Det nuværende Grydetorv (som er næsten forsvundet) var kun en del af Søndergade. Det gamle Grydetorv, der ses på billedet, lå nede ved stranden, hvor der var et landingssted. Her landede limfjordsskipperne, der kom fra potteegnene ved Kvols, med deres sorte gryder, som så blev solgt på Grydetorv. Fjorden gik dengang længere ind mod byen end nu, da en del af den er opfyldt.

Fra Grydetorv til Storegade gik en gyde, der dengang hed Mads Jørgensens gyde, men snart efter fik navnet Skolestræde efter den såkaldte Danske Skole, der ses på hjørnet af gyden og Storegade (nr. 22).

Fjordstræde, som nu er forsvundet, hed dengang Smedegyde. Her boede i nr. 158 en smed, der havde sin smedie helt nede ved fjorden, sikkert på grund af brandfaren. Langt de fleste huse i Thisted havde jo stråtag.

Kortsamlingen er forøget med en komplet serie af generalstabens kort 1:20.000 i formatet 31¹/₄x37¹/₂ cm over det gamle Thisted amt efter opmåling 1883. Ved sammenligning med ældre og yngre kort kan de give oplysninger om ændringer af bebyggelse, vejføring, beplantning, udtørring o. a.

Der er desuden modtaget et originalt udskiftningskort for Skaarup by, Sjørring sogn og kopier af udskiftningskort fra Sperring, Sjørring sogn og Øster Vandet by. Flere gamle udskiftningskort, såkaldte gamle bykort, findes endnu rundt om i landsbyerne. Disse meget værdifulde og uerstattelige gamle kort er stærkt udsat for tilintetgørelse af mangel på konservering og vedligeholdelse, og det vil være et stort tab, hvis de skulle gå til grunde. Arkivet tilbyder derfor at modtage disse kort, istandsætte dem og holde dem ved lige. Dermed vil de også kunne være til nytte for interesserede. De er meget vigtige kilder til landbrugets og landsbyernes udviklingshistorie i denne egn, noget som vi ikke ved ret meget om.

Erhvervs- og kulturhistorisk samling har modtaget en kopi af en dag- og regnskabsbog, ført af gårdejer Christen Jørgensen, Arup, fra 1826 til 1875. Den er omtalt andetsteds i denne årbog.

Fotografisk afdeling har fortsat fotografering af gader og bygninger i Thisted. Fotografering i landsognene er påbegyndt med fotografering af kirker, historiske steder og oldtidsminder. Det vil også være værdifuldt, om gamle bygninger bliver fotograferet, inden de forsvinder, så man kunne få et stort materiale til belysning af byggeskik i ældre tid. Arkivet vil være taknemmelig for at få oplyst, hvor der findes gamle bygninger, som har bevaret oprindeligt præg, uanset deres tilstand iøvrigt.

Billedsamlingen vokser stadig og omfatter nu ca. 4.000 billeder af personer, gadepartier, enkelte bygninger osv. samt fra foreninger og institutioner. Blandt billederne

findes nogle af håndværkere med deres værktøj, undertiden i arbejde. Sådanne billeder af arbejdende folk er meget værdifulde. Vi beder om flere.

De fleste billeder er fra Thisted, men vi har allerede en ret stor samling af billeder fra landsognene både af personer, gårde og huse og landskaber. Vi vil dog gerne have mange flere, så hvis nogen skulle have gamle billeder, er de meget velkomne her.

Samlingen har desuden ca. 500 farvelysbilleder fra Thisted og omegn, og den fotografiske afdeling sørger for, at der stadig foretages nye optagelser.

Arkivet er efterhånden blevet kendt og har i det

forløbne år haft mange besøgende, der ved hjælp af vore samlinger og kartoteker har fået oplysninger af forskellig art, mest personalhistoriske, men også topografiske og historiske. Arkivpersonalet har besvaret mange spørgsmål og ydet hjælp og vejledning ved studierne, også til studerende, der arbejdede på specialopgaver. Desuden er mange telefoniske henvendelser og breve fra ind- og udland besvaret.

Arkivet er som regel åbent tirsdag, onsdag, torsdag og fredag 14-17, og har telefon nr. (07) 92 23 99, lokal 22.

C. Brunsgaard.

Torsten Balle.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Mors 1971, side 153-157).